

LIDIA KULIKOVSKI: CARTE MEREU CU INIMA DESCHISĂ

Raia ROGAC: Doamna Lidia Kulikovski, am realizat mai multe interviuri cu dumneavoastră, încercând cu diverse ocazii să familiarizăm împreună publicul larg cu activitatea instituției, căreia i-ați dedicat, în calitate de conducător, aproape un sfert de veac. De data aceasta însă laitmotivul dialogului în desfășurare este unul de sărbătoare, în aspect personal, și anume frumoasa aniversare pe care o încununăm în primăvară, chiar de Ziua internațională a femeii. Spuneam anterior, și rămâne valabil pentru totdeauna, că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, în primele aproape trei decenii după '90, se identifică cu numele directorului general Lidia Kulikovski. Zicând primul nume, în mod firesc gândul ne duce la celălalt. Și aceasta se datorează evoluției instituției în cauză în perioada directoratului dumneavoastră. Așa cum istoria l-a consemnat pe Carol Schmidt ca cel mai longeviv primar al Chișinăului, una din realizările cele mai importante a fost fondarea Bibliotecii publice orașenești la 1877, tot așa rămâne scris în analele contemporane că doamnei dr. Lidia Kulikovski i-a revenit onoarea de a fi aleasă în calitate de prim-director al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în Republica Moldova, urmând alte mandate, astfel devenind cel mai longeviv director general cu deosebite realizări, pe mai multe planuri, dar mai ales pe cel profesional. Să dea Domnul ca discipolul dumneavoastră în persoana actualului director general dr. Mariana Harjevschi să cunoască o tot atât de fructuoasă și lungă perioadă de conducere, să înmulțească ceea ce ați obținut în cadrul Bibliotecii, deseori muncind ca... un rob, dacă e să ne referim la cunoscuta frază înaripată a reputatului sculptor Constantin Brâncuși. De fapt, poate, un pic exagerat, dar vă potriviți la îndeplinirea îndemnului acestuia: „Creează ca un zeu, poruncește ca un rege, muncește ca un rob”. „Sculpturile” dumneavoastră se regăsesc în cele peste 350 de lucrări științifice, poruncile în inima și sufletul celor care le-au apreciat, iar de muncit – ați muncit pe rupte. Ați reușit să susțineți doctoratul, ați practicat profesoratul, ați constituit Centrul de Excelență etc., etc. Am impresia că pentru a reuși mai multe ați schimbat chiar și domiciliul, ca să fie în vecinătate cu Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. În ciuda pandemiei, cum vă simțiți la rotunjirea acestei vârste nobile?

Lidia KULIKOVSKI: Să începem cu aniversarea... Niciodată nu mi-a plăcut să primesc osanale, în prezența mea. Acest lucru mă stresează.

Raia ROGAC: *Remarc cu amărăciune și regret că înăsprirea condițiilor de protecție împotriva covidului v-a „ajutat” în acest sens...*

Lidia KULIKOVSKI: Lumea știe că eu mă laud sau mă auto-critic pentru fiecare faptă – așa e mai bine, astfel absolv oamenii de nevoia de a veni cu ditirambi. Cum mă simt la ai mei 70? Ochii văd, sesizează, creierul reacționează, inima mă împinge să acționez, dar ambalajul estompează și mă avertizează: mai încet, dragă, nu mai am puteri să te urmez ca la început, astâmpără-te măcar acum... În rezultat, am încheiat un acord cu aceste părți vitale ale mele pentru a mai diminua excesul de energie fizică și morală (nu alerg, nu merg cu N kilometri pe oră, ca altădată), mă concentrez pe cercetare și scris. Aceste activități sunt „obligate” să mă ajute. Mă prinde câte o dată gândul că nu aș fi eu cea cu motoarele în surdina. Dar... învăț a trăi cu povara anilor, care îmi aduc mici bucurii, mici împliniri, mici satisfacții.

Raia ROGAC: *Nu mai spuneți! Doar ceva mai sus afirmați că doar ambalajul mai cedează pe ici, pe acolo... Vă amintiți ce spune regretatul Octavian Ghibu, fiul regretatului Onisifor Ghibu, la întâlnirile de la biblioteca care-i poartă numele din Chișinău? Că în diferite situații trebuie să învățăm arta de a transforma micile bucurii în mari bucurii.*

Lidia KULIKOVSKI: Oricum, de la 70 încolo totul e la scară mai mică. Nu mai avem unde a ne grăbi. Anii i-am irosit. Nu reproșez nimic nimănui – nici Celui de Sus, nici pământenilor din jurul meu. Doar le mulțumesc. Pentru că singură nu aș fi realizat mare lucru. Am simțit și am avut întotdeauna susținerea echipei noastre de bibliotecari. Bibliotecarii m-au ales și voiam să nu-i dezamăgesc, voiam să le arăt că pot munci cu dăruire, creativitate, pasiune și loialitate pentru Bibliotecile noastre. Referitor la directorul general Mariana Harjevschi – e tânără, temerară, intuitivă, proiectivă. La fel, vrea să mențină BM pe vârful muntelui, nu la poalele lui, caută noul, originalul, lucruri care fortifică brandul BM. Pandemia e o provocare pe care trebuie s-o înfrunte. Și cred că va reuși.

Raia ROGAC: *Pandemia e nu numai o provocare, pandemia e o mare dramă, dacă vreți, o mare tragedie. Încă nu se știe câte*

minți luminate va răpi. În consecință, omenirea are, vorba recent petrecutului pe ultimul drum Nicolae Dabija, mai multe teme pentru acasă de învățat. Cu părere de rău, chiar în dricul ei, încă mulți dintre oamenii avari „vor ca să-și cârpească hlamida aurită” (Vasile Alecsandri) cu... moartea sărăcimii. Să trecem peste... măcar în această discuție...

Lidia KULIKOVSKI: Mai dificil va fi în perioada post-pandemie, care nu va fi doar o revenire la starea normală, ci va impune o schimbare radicală de relaționare și comunicare între familia mare de utilizatori, parteneri și voluntari, dar și o disrupție radicală a modului de activitate. Sunt încrezută că Mariana Harjevschi e capabilă să creeze un univers al nostru de posibilități, ca să răspundem calm la provocări, să aducem

Pentru că singură nu aș fi realizat mare lucru. Am simțit și am avut întotdeauna susținerea echipei noastre de bibliotecari. Bibliotecarii m-au ales și voiam să nu-i dezamăgesc, voiam să le arăt că pot munci cu dăruire, creativitate, pasiune și loialitate pentru Bibliotecile noastre.

o contribuție unică în beneficiul nostru profesional și al chișinăuienilor, pe care directorul în funcțiune îi dorește să fie inteligenți și buni utilizatori ai BM „B.P. Hasdeu”, în proporție de sută la sută.

Raia ROGAC: *În cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, ați crescut profesional în același ritm cu instituția. Ambele ați avut o evoluție fulminantă. Felicitări pentru ceea ce ați reușit să faceți, continuând și acum să vă aduceți aportul la menținerea pozițiilor de vârf în topul celor mai performante și prestigioase unități de profil. Aș vrea să faceți o ochire retrospectivă la primii ani de activitate, când inimile bibliotecarelor, de rând cu cele ale cititorilor, debordau de entuziasm, când orele de muncă depășeau cu mult limita normelor stabilite, când utilizatorii formau cozi enorme la ușile de intrare ale filialelor. Așa era la „Transilvania”, „Onisifor Ghibu”, „Ovidius” și la alte filiale. Îmi amintesc, cum echipa Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, completată de simpatizanți ai instituției, a așteptat până la ora unu de noapte să vină de la București neobositul Octavian Ghibu. Reținerea era cauzată de o ploaie torențială, el fiind deranjat la drum nu de vârstă și de o boală necruțătoare de care suferea, ci de faptul că ar putea să se ude cărțile. Căci, ca întotdeauna, venea cu un lot considerabil de volume din biblioteca personală, dar și de la sponsori. Acum, uneori, mă simt total dezamăgită și chiar supărată, când văd că unor tineri li se pare că toate*



schimbările au survenit de la sine, „au căzut din cer”. Nu cunosc și nu doresc să cunoască istoria recentă a ultimelor trei decenii. Vor salarii mari fără a demonstra mari competențe și responsabilități. Scriind monografia Bibliotecii „Onisifor Ghibu” la 20 de ani de activitate, știu în amănunte cum a luat naștere aceasta. Am fost martorul unor evenimente epocale care s-au desfășurat la această filială, dar și la „Transilvania”. Mai puțin cunosc despre primii pași ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, parcurși pe făgașul democrației și independenței. Bogata experiență vă permite să puneți pe balanță realizările de ieri și de azi, problemele de ieri și de azi, greutățile de ieri și de azi. E timpul ca aceste mărturisiri să fie împărtășite pentru a fi de real folos pentru întreaga societate, nu doar pentru comunitatea de bibliotecari.

Lidia KULIKOVSKI: În îndepărtatul (acum) an 1990, s-au întâmplat multe pe arena politică și culturală. Schimbările au început cu „perestroika” lui Mihail Gorbaciov. Ministerul Culturii trebuia să raporteze acțiuni de transparentizare, deschidere spre democrație. De aceea, la Departamentul Bibliotecii al acestuia s-a decis organizarea, pentru prima dată în istoria domeniului biblioteconomic, încă sovietic pe-atunci, alegerea conducătorilor de instituții. Așa cum Biblioteca Municipală era un fel de laborator de testare a „invențiilor” – forme noi de activitate, implementarea noilor modele (împrumutate de la americani, considerate sovietice), ea a și dat startul în această direcție. Pe noi s-a testat (1)

modelul de rețea „Sistem Centralizat de Bibliotecă” (1975-1976), (2) modelul nou de clasificare – „Clasificarea Bibliotecar-Bibliografică” (de fapt se intitula „Библиотечная Библиографическая Классификация”, care a avut drept scop înlocuirea Clasificării Zecimale Universale utilizată în toată lumea). Rușii și-au creat (pe întreg teritoriul sovietic) propriul spațiu informațional, la care nu aveai acces decât cunoscând sistemul de clasificare al lor. Aceeași politică pe care au aplicat-o și la Sistemul Căilor Ferate, încă pe timpul războiului civil (ca nu cumva să între forțe străine în țară): ei au schimbat standardul mărimii distanței dintre șine (e mai mare decât cel internațional); de aceea, ajunși la granița unei țări europene, trebuia îmbrăcarea șinelor într-o garnitură mai îngustă. (3) Modelul cercetării necesităților de lectură (1972). La acesta din urmă am participat fiind studentă, iar la SCB și BBC – fiind șefa Bibliotecii orașenești nr. 24. Am învățat multe din implementarea acestor proiecte de validare științifică a rezultatelor. Și atunci când s-a anunțat concursul la suplinirea funcției de director general al BM, am aplicat și eu, mi-am elaborat un program, dar și un discurs persuasiv (eram bună din școală la aceasta). Candidau patru persoane: două rusoaice, o ucraineană și eu – o încrengătură genealogică ruso-ucraineană-română. În ajunul zilei desfășurării alegerilor (în sala de festivități a Școlii de Arte „V. Poleacov”), două persoane s-au retras din cursă. Am rămas eu și directorul adjunct în funcțiune, care avea sprijinul Ministerului Culturii. Totuși, nu m-am descurajat. Concepeam alegerile ca pe o competiție sau un joc, rezultatul fiind clar: câștig sau pierdere. Când reprezentanta Ministerului Culturii a ieșit la microfon s-o prezinte pe prima candidată și a îndemnat sala să o voteze (ceea ce nu trebuia să facă), am adoptat un alt comportament, unul de azart – doar câștig! Și am câștigat! Evenimentul a fost amplu mediatizat, se făceau comentarii în direct la Radio, ca la meciurile de fotbal. Erau antrenați activ ziaristi de la „Literatura și Artă”, de la alte ziare. Abia a doua zi am conștientizat în ce mi-am băgat capul. M-am speriat, dar nu era în firea mea să dau înapoi. Atunci mi-am asumat responsabilitatea conducerii unui sistem cu 61 de biblioteci-filiale. Am câștigat, pentru că știam problemele BM, aveam experiență de 17 ani lucrați ca șef de bibliotecă, ca metodist, ca șef la Achiziție. Trebuie să recunosc că sistemul sovietic de formare profesională continuă era foarte bine pus la punct. Directorii de biblioteci, în fiecare an,

erau invitați la Institutul de Cultură al URSS să învețe (timp de o lună de zile!). Și cum directorilor precedenți nu le prea plăcea mersul la Moscova (sau învățatul?), mă trimiteau pe mine. Eu, bucuroasă, acceptam și chiar învățam. De pe atunci mi se spunea „omul cu idei”. A fost greu la început, pentru că nu știam contabilitate, relaționarea cu fondatorii și multe alte probleme de conducere. Dar, după cum just ați apreciat, „am învățat împreună cu biblioteca”. Sau, cum spun americanii: „am învățat management, făcând management”. Conducerea e un proces perpetuu de învățare. Aveam un program prezentat oamenilor, de aceea trebuia să-l realizez. Acțiunile reieșeau din context. Or, contextul nostru în anii '90 era plin de frământări, căutări de redefinire de limbă, de țară și, la fel, de redefinire a BM în Biblioteca chișinăuienilor – asta mi-am propus. În acest model vedeam schimbarea paradigmei. Am avut noroc de circumstanțe, care au lăsat loc mult Bibliotecii să se reinventeze, redimensioneze, oferindu-mi destule idei de menținere a vitalității BM. Am avut noroc de echipa de bibliotecari, bunii mei bibliotecari, care așteptau să fie conduși spre mai bine. A fost perioada în care BM avea cel mai mare procent de bibliotecari cu studii superioare de specialitate, mulți bibliotecari experimentați, aproape de pensie și pensionari, dar care răspundeau pozitiv, cu toată capacitatea lor, la inițiative, provocări, înnoiri. Am avut noroc de familie, care m-a susținut, preluând unele îndatoriri de-ale casei de pe umerii mei. Unica, inamovibilă obligație a fost gătitul – nimeni nu se apropia de bucătărie. Chiar dacă era o datorie, o adoram și o făceam cu dragoste. De fiecare dată surprindeam familia cu ceva nespuse de gustos. Și pentru aceasta îmi iertau reținerea la Bibliotecă, când veneau delegații. Dar de venit, veneau aproape în fiecare lună și stăteam la schimb de experiență până peste miez de noapte. Asta era altă universitate popular-biblioteconomică. Mi-am asumat responsabilitatea de a depolitiza Biblioteca și de a lupta cu birocrăția. Am fost, fără modestie afirm, cea mai accesibilă dintre directorii pe care i-a avut BM. Mi-am asumat deciziile, riscurile, greșelile, dar și rezultatele. Îmi asumam chiar și riscurile și greșelile bibliotecarilor, ca fiind ale mele. Făceam un management participativ după principiul celor „trei mușchetari” – unul pentru toți și toți pentru unul. Cred că acesta-i secretul unui management de succes.

Raia ROGAC: *Tot atunci, rând pe rând, au început să fie create cele nouă filiale de carte românească cu ajutorul bibliotecilor*

și județelor din România, care trebuiau să fie zece. Colaborarea bibliotecilor a trecut ulterior și oceanul. Primele standarde europene în sistemul biblioteconomic au fost aplicate grație acestor colaborări de carte fără frontiere. În realitate, cu toate că opera multor scriitori români, interzisă odinioară, a trecut Prutul, venind de Acasă – Acasă, vorba lui Nichita Stănescu, la trecerea vămii, să spunem adevărului pe nume, mai există dificultăți chiar și astăzi.

Lidia KULIKOVSKI: Eram în căutare de resurse din 1989, punctul culminant al mișcării de Renaștere Națională. Fiind atunci șef la Achiziție, datoria mea era să asigur resursele necesare: știam de unde, problema însă era cum să reușim achiziționarea. Din 1990, am primit botezul responsabilității manageriale de director general. Am găsit mai multe căi, dar cea mai bună idee a fost deschiderea unor biblioteci în parteneriat cu biblioteci județene din România. Ideea care a lansat proiectul a venit de la București în 1990, de la reputatul bibliolog Gheorghe Buluță, care, în prima

Cum spun americanii: „am învățat management, făcând management”.
Conducerea e un proces perpetuu de învățare.

vizită a Primarului de București (de la 1940 încoace), venise cu ideea deschiderii unei biblioteci de carte românească la Chișinău, idee susținută de Direcția Cultură a municipiului București în frunte cu Florin Rotaru. Dar din cauza

birocrației de la Chișinău, s-a tergiversat mai mult de un an deschiderea Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, care ar fi putut să fie prima. În acest răstimp, a venit altă propunere de a deschide o bibliotecă în colaborare cu partenerii de la Cluj, cu numele de „Transilvania”. Am lucrat direct cu reprezentanții Alexe Mare și Virgil Bulat de la Asociația Culturală Pro Basarabia și Bucovina și directorul Bibliotecii Județene Cluj, viitorul ctitor, Traian Brad. Mi-am asumat curajul de a acționa fără să cer permisiunea fondatorilor și am reușit. Celelalte s-au deschis mai ușor, prin susținerea fondatorilor și asumarea contribuțiilor pentru deschiderea bibliotecilor: „Onisifor Ghibu”, „Ovidius”, „Alba Iulia”, „Târgoviște”, „Târgu-Mureș”, „Maramureș”, „Liviu Rebreanu” și „Ștefan cel Mare”. A zecea bibliotecă trebuia să fie „Sibiu”, însă m-am pensionat și n-am reușit. Noua conducere a depus eforturi să găsească un spațiu adecvat, însă fondatorii nu au mai susținut financiar reparația localului. Ideea a rămas înghețată la etapa unei schițe de proiect. Păcat. Astfel, în baza proiectului de ctitorii comune Republica Moldova – România, au

fost aduse în bibliotecile noastre aproape un milion de volume de carte românească.

Raia ROGAC: *Mă duce gândul la cât de mare era entuziasmul la început, speranța în mai bine. Temerarii își asumau multe riscuri, mai ales cadrele de conducere. De exemplu, într-un amplu interviu, regretatul ministru al culturii Ion Ungureanu îmi povestise despre toate greutățile care au fost depășite pentru asigurarea cu spațiu a Bibliotecii „Onisifor Ghibu”. Și dumneavoastră ați avut nopți de nesomn nu din cauza reținerilor la Bibliotecă, mai mult din cauza unor probleme ce păreau, pe atunci, fără soluții pe motiv de birocrație...*

Lidia KULIKOVSKI: Dar le-am depășit!

Raia ROGAC: *Le-ați depășit. Să vorbim, în continuare, cum s-a dezvoltat schimbul de experiență: colegii din România veneau la Chișinău și invers. Dumneavoastră personal, în acest sens, cu ce v-ați îmbogățit?*

Lidia KULIKOVSKI: Schimbul de experiență a început cu mult înaintea deschiderii bibliotecilor. Echipe de bibliotecari veneau cu transporturi de carte, apoi le prelucrau, catalogau, iar bibliotecarii noștri învățau de la ei limbajul profesional în limba română. Echipe de bibliotecari de la noi mergeau la bibliotecile partenere. Au fost timpuri când trimiteam câte 40 de persoane la Cluj, București și celelalte orașe și biblioteci partenere. Clujul ne-a organizat și o excursie la Budapesta, la Biblioteca Municipală. Practic, sute de bibliotecari mergeau în România și tot atâția veneau la noi. Eram prezenți la toate acțiunile de formare din Româ-

Am avut noroc de familie, care m-a susținut, preluând unele îndatoriri de-ale casei de pe umerii mei. Unica, inamovibilă obligație a fost gătitul – nimeni nu se apropia de bucătărie. Chiar dacă era o datorie, o adoram și o făceam cu dragoste. De fiecare dată surprindeam familia cu ceva nespus de gustos. Și pentru aceasta îmi iertau reținerea la Bibliotecă, când veneau delegații. Dar de venit, veneau aproape în fiecare lună și stăteam la schimb de experiență până peste miez de noapte. Asta era altă universitate popular-biblioteconomică.

nia și trimiteam bibliotecari și la Bușteni, la Centrul de Formare Continuă a bibliotecarilor din Țară. Dar colaborarea cu România a adus mai mult decât schimbul de experiență. Clujul, prin directorul Bibliotecii Județene Traian Brad, tot el și președinte al Asociației Naționale a Bibliotecilor Publice din România, ne-a inclus în toate proiectele europene, cum sunt: „Proiectul de dezvoltare a bibliotecilor publice” (Public Library Project), „PULMAN” și

„Calimera”, prin care ne-a deschis calea spre Europa și bibliotecile ei. Noi eram coordonatori de țară a acestor proiecte europene. Zilele Bibliotecilor „Transilvania”, „Onisifor Ghibu” și nu doar, erau universitățile noastre prin amalgamul de evenimente, forme și metode utilizate. Zilele „Transilvania” includeau simpozioane, ateliere profesionale, Salonul de Carte a editurilor clujene, lansări de carte, excursii profesionale (vizite la bibliotecile noastre), vernisaje de pictură, spectacole etc. La prima ediție a Zilelor Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, directorul de atunci al Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu” (azi Biblioteca Metropolitană București), Gheorghe Buluță, a inclus un atelier profesional, la care a venit cu personalități din domeniul biblioteconomic. Apoi, tot prin intermediul acestora, peste un an, am avut un curs de marketing susținut de specialiști de la Institutul de Biblioteconomie din Germania. Și Zilele celorlalte biblioteci de carte românească includeau activități de instruire și schimb de experiență. Pot spune că au fost ani de învățare continuă.

Raia ROGAC: *Prezențați, vă rog, trei-patru, câte doriți, din cele mai importante momente care v-au marcat copleșitor în toată perioada cât ați activat și activați în continuare la Bibliotecă...*

Lidia KULIKOVSKI: Au fost atât de multe... Aș începe cu proiectul de deschidere a bibliotecilor pentru etniile conlocuitoare (1991). Modelului nostru, chișinăuian, i s-a dus vestea peste mări și oceane (Israel, SUA) – ambele țări ne-au invitat să ne prezentăm experiența (de nevoie, am învățat engleza la 50 de ani). Eram mândră de faptul că Biblioteca noastră figura ca subiect principal la foruri internaționale de profil, iar engleza, pentru care aveam o pronunție mai deosebită, mi-a fost de real folos – mai târziu am tradus un volum de biblioteconomie intitulat „Un loc la masă” de Katleen de Pena McCook prin generozitatea Asociației Bibliotecilor Publice din Statele Unite. Îmi este de utilitate și acum, pentru că urmăresc ce publică Federația Internațională a Asociațiilor Bibliotecare (IFLA), Asociația Bibliotecarilor Americani, revistele de specialitate din diferite țări, astfel fiind la curent cu tendințele de dezvoltare biblioteconomică. Un proiect vizionar care a contribuit enorm la imaginea BM, un proiect de suflet cu care mă mândresc și azi.

Raia ROGAC: *Apropo, acest proiect a demarat înaintea deschiderii filialelor de carte românească. Îmi amintesc bine că Filiala „Ițic Mangher” a fost inaugurată în luna februarie 1991. Anul acesta a fost aniversarea de trei decenii...*

Lidia KULIKOVSKI: Da, apoi a urmat proiectul bibliotecilor de carte românească, proiect, la fel, de suflet, dar și de necesitate stringentă. Cele mai solicitate biblioteci imediat după dotarea cu carte românească erau „Transilvania”, „Onisifor Ghibu” și Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”, care deserveau câte 1000-1500 de cititori pe zi. Țin bine minte un moment, parcă desprins din filme străine: am intrat în sala istorică cu coloane albe a Bibliotecii Centrale și am văzut mulți cititori stând la podea – nu mai erau locuri la mese și nici scaune, s-au așezat direct pe podea, bine că era pe atunci parchet și mochetă. Nu aveam nici aparate video sau foto, nici telefoane mobile ca să fotografiem. Era în anii 1991-2000 un flux de cititori, cum n-am mai văzut în istoria bibliotecii. Motiv și de bucurie să văd eficiența efortului de constituire a colecției. Un alt moment crucial e legat de coordonarea din partea BM a trei proiecte europene la nivel de țară, proiecte care ne-au adus notorietate internațională și națională, la care participau distinși experți europeni. Conferințele PLDP, PULMAN și Calimera cereau efort profesional și financiar. Dar ne-am descurcat bine. Pe timpuri, principala bibliotecă a mun. Chișinău purta numele unui ideolog rus – Jdanov. După renașterea ei am botezat-o cu numele marelui cărturar B.P. Hasdeu. Tot la începuturi, a fost creat Centrul de Hasdeologie întru valorificarea operei lui B.P. Hasdeu prin activități, studii, bibliografii și fondarea unei noi structuri de „Carte veche și rară”. Centrul de Hasdeologie era unul de studii și cercetări hasdeuene, care s-a extins la tot arborele genealogic Hasdeu. Regretabil că nu se mai regăsește în organigrama BM. Un alt proiect benefic pentru toți locuitorii municipiului și nu numai, a fost fondarea Centrului de Informare și Documentare „Chișinău”, apoi redimensionarea și redenumirea lui în „Memoria Chișinăului”, trecând de la rolul de documentare la cel de valorificare a Chișinăului. Un alt proiect, cel de reinsertie în circuitul cultural și bibliografic al lucrărilor bibliografice nepublicate încă din perioada interbelică, chiar și mai înainte (Al. David, P. Draganov, N. Moghileanski) a deschis colecția „Bibliografica” și a pus pe teme științifice elaborarea lucrărilor bibliografice despre personalități și tematici de prezervare a memoriei literar-culturale a Chișinăului. O muncă colosală s-a depus la elaborarea lucrărilor teoretico-practice de biblioteconomie (personal, am editat 26 de titluri ca autor, coautor, coordonator), care ne-au adus premii și un plus de imagine BM, considerată acum instituția care își elaborează conținutul necesar

dezvoltării și formării continue. A fost editat și un volum despre istoria Bibliotecii de la întemeiere până la 1940, fiind o carte de referință pentru cercetători, studenți și elevi. Cu titlu de unicat a fost și editarea primelor bibliografii: a Municipiului Chișinău, a Bibliotecii Municipale; a volumelor *Cărți cu autografe și dedicații din colecțiile BM* și alte proiecte de cercetare, cum ar fi *Chișinăul în literatură, Chișinăul în pictură* ș.a. În acea perioadă s-a impus și deschiderea Bibliotecii Publice de Drept, pe care am dotat-o cu literatură nouă, calculatoare și alte mijloace tehnice.

Din tot sufletul îmi doream să consolidez o echipă creativă care să poată răspunde la oportunități și provocări, la tehnologia în alertă dezvoltare, la noile modele de activitate și la schimbare, la fel de alerte într-o satisfacere a așteptărilor utilizatorilor noștri.

Inaugurarea Bibliotecii „Adam Mickiewicz” de carte poloneză ne-a deschis calea spre un alt proiect și anume cel de colaborare a BM cu Seimul Poloniei. Nu pot să trec cu uitarea crearea primului site, care s-a învrednicit de Marele Premiu al Fundației Soros, a primului catalog electronic, pe care l-am numit „Metro”, constituirea unei reviste de specialitate „BiblioPolis”, care e în pragul aniversării de 20 de ani de la fondare. Și deoarece providența ne-a dăruit un mare academician eminescolog – Mihai Cimpoi, a fost de datoria noastră să creăm Centrul Academic Internațional Eminescu, unde se găsește colecția Domniei Sale, alte volume adunate în cele două decenii de existență cu tematică eminesciană, dar și picturi, CD-uri etc. O parte din lucrările Congresului Mondial al Eminescologilor, desfășurat anual, au loc la CAIE. O surpriză plăcută pentru bibliotecari și utilizatori a fost elaborarea primului *Manual de identitate*. Din tot sufletul îmi doream să consolidez o echipă creativă care să poată răspunde la oportunități și provocări, la tehnologia în alertă dezvoltare, la noile modele de activitate și la schimbare, la fel de alerte într-o satisfacere a așteptărilor utilizatorilor noștri. Pentru ei am organizat clubul „Biblioteca Mov”, Zilele FedEx@Hasdeu, Cafeneaua „Chindii profesionale” ș.a. Când am mai prins la putere, am elaborat prima Strategie de dezvoltare a BM (2008-2017) și... aici mă opresc, pentru că au fost multe-multe momente – realizări, care au influențat bunul mers și imaginea de succes a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Ar fi o înșiruire prea lungă.

Raia ROGAC: *Pare ciudat, dar e un fapt real: cu ceva timp în urmă, majoritatea iubitorilor de lectură, trăind în chirie și la*

cămine, având lipsuri de tot felul, se străduiau să cumpere cărți, să încropească de la zero biblioteci personale, dacă nu aveau moștenite de la părinți. Acum o mare parte din tineri, în special cei cu așa-numitele joburi profitabile, trăind în apartamente noi, comode, înzestrate cu mașini automate de tot felul, nu dispun nici măcar de un raft de cărți, ba chiar de nicio carte. În sprijinul acestei afirmații pot oferi declarația Artistei Poporului Ninela Caranfil, făcută la o lansare de carte a regretaților Vlad Pohilă și Valeriu Rață. Distinsa doamnă, aflându-se în vizită la un bogătaş, a încercat, fără rezultat, să descopere în palatul acestuia măcar o carte. La nedumerirea ei gazda a răspuns senin: „Dar la ce-mi trebuie cărți? Să se adune praful pe ele? Am calculator și îmi este suficient”. Dacă acum bibliotecile personale nu mai sunt la modă, cum credeți, bibliotecile publice au un mare viitor?

Lidia KULIKOVSKI: Acum tot mai mulți tineri au informația și cartea la purtător. La o dezbatere despre cartea electronică și cea tipărită, un tânăr participant s-a ridicat și a zis, arătând un iPhone: „Aici am tot ce-mi trebuie”. Și avea dreptate. L-am întrebat, mai mult în glumă, dacă va spune povești copiilor săi atunci când va avea familie, tot de pe iPhone. S-a fâstâcit... și nu a răspuns. Cu părere de rău, nu toată lumea are iPhone și nu toată lumea știe a se folosi la capacitate maximă de un laptop, o tabletă sau un telefon mobil modern. Vor mai exista încă mult timp (nu știu, cât), cele 50 de procente de oameni din comunitate, care nicio dată nu merg la bibliotecă. Dintotdeauna bibliotecile au fost instituții utile comunităților care le fondau. Rămân, în continuare, utile, ba chiar în viitor vor fi și mai solicitate. Pentru că extinderea vertiginoasă a volumului de informații face căutarea foarte dificilă și va fi nevoie de experți-bibliotecari. Unica condiție pentru biblioteci de a rămâne pe linia de plutire și în viitor este ca acestea să fie adânc ancorate în comunitate, să simtă pulsul, vocea, bucuria și problemele comunității.

Dintotdeauna bibliotecile au fost instituții utile comunităților care le fondau. Rămân, în continuare, utile, ba chiar în viitor vor fi și mai solicitate. Pentru că extinderea vertiginoasă a volumului de informații face căutarea foarte dificilă și va fi nevoie de experți-bibliotecari. Unica condiție pentru biblioteci de a rămâne pe linia de plutire și în viitor este ca acestea să fie adânc ancorate în comunitate, să simtă pulsul, vocea, bucuria și problemele comunității. Chiar nu cred că e o problemă lipsa bibliotecilor personale. Rămâne mai mult teren de acțiune bibliotecilor, dar crește

și responsabilitatea bibliotecarilor să are (cu plugul competenței) acest teren, să-l transforme în teren de posibilități interesante și de joc atractiv al Bibliotecii.

Raia ROGAC: *Sunteți „nașul” de botez și al altor proiecte interesante, cum ar fi, de exemplu, „Chișinăul citește”, inițial „Chișinăul citește o carte”, care a fost preluat și de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, o serie de biblioteci publice raionale și sătești. În altă ordine de idei, mai este și programul „Novateca”...*

Lidia KULIKOVSKI: Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” l-a preluat cu alt titlu, dar cu același sens. M-a impresionat acest program de lectură în SUA. S-a dovedit eficient și la noi, dar mai aveam și altele: „Lecturile verii”, „Ora poveștii”, care sunt la fel de longevive. Mai nou, avem „Bătălia cărților”, după modelul clujean. Programul „Novateca” a ajuns la noi cam târziu,

Mă tem de totalizări, e ca și cum trași linia, iar eu mai am de scris și cercetat.

când nimeni nu-l mai aștepta. Dar a fost cel mai eficient și interesant program, la care au participat 28 de țări, desfășurat sub diverse denumiri. Un program-hub de învățare, de motiva-

re, de susținere și modernizare a bibliotecilor. A modernizat peste 1000 de biblioteci publice, proces la care am participat ca membru al echipei „Novateca”. Biblioteca Municipală a beneficiat din plin de susținerea programului: Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari, acum „Campusul de competențe”, dezvoltare servicii 1+1, granturi mici pentru evenimente ca Ignite-urile (BiblioTalks și dotări, replicare servicii, instruire, deplasări și vizite de documentare și schimb de experiență, elaborări de strategii etc. Sunt fericită că am participat, la sfârșit de carieră, în cel mai fabulos proiect de modernizare a domeniului, având poziția de specialist în inovații. Nimic mai frumos nu se putea întâmpla în viața mea profesională. Altfel spus, pot afirma: *Eu am trăit „Novateca”!*

Raia ROGAC: *O aniversare presupune și o totalizare, în plan profesional. Știu că rodul muncii din ultimii ani, în ajunul sărbătorii, s-a materializat și în trei lucrări de și despre Lidia Kulikovski...*

Lidia KULIKOVSKI: Mă tem de totalizări, e ca și cum trași linia, iar eu mai am de scris și cercetat. BM e creator de conținut bibliologic și biblioteconomic, apreciat cu premii anuale pentru publicațiile ei. În Republica Moldova este o penurie de lucrări

teoretice. Așa că am început să scriu, să creez conținut mai mult biblioteconomic decât bibliologic. Mi-a plăcut și chiar m-a captivat această preocupare, devenind în timp una preferată. Imboldul de a face acest lucru a fost concursul de scriere a manualelor de specialitate, lansat de Fundația Soros. Spre satisfacția mea, s-a dovedit a fi chiar foarte bun (strașnic de „modestă” sunt, mai bine mă ironizez singură, decât s-o facă alții!). Manualul a obținut mai multe premii naționale și internaționale. Am mai scris volume în diferite proiecte: EuroAsia – propunere de cercetare de la regretatul scriitor Ioan Mănescu, Academia de Științe a Moldovei și „Novateca”. Recenta carte se numește *Ludicul în activitatea bibliotecilor publice. Vademecum* – e o revenire la un proiect „Novateca”, expirat, dar drag mie, și l-am realizat pentru că promisesem. Mai am în „laboratorul meu” patru proiecte, patru titluri, care vor apărea unul câte unul anul acesta și la anul viitor.

Raia ROGAC: *Suntem aproape de finalul discuției și nu putem să nu vă întreb, chiar dacă știu că, producându-se o mare minune și întorcându-vă ad litteram în alegerea profesiei, ați pleda tot pentru profesia de bibliotecar, cum și când a încolțit această dragoste miraculoasă și cine v-a fost modelul de urmat în acest sens?*

Lidia KULIKOVSKI: Niciodată nu m-am gândit să-mi schimb profesia. Sunt mândră că sunt bibliotecar. Oriunde merg mă prezint ca bibliotecar, deși am regalii pe care le pot pune înaintea. N-am avut modele chiar de la începuturi, m-am îndrăgostit



de bibliotecă și de profesie. Mă îndrăgosteam de diferite aspecte biblioteconomice: un timp, cel mai important lucru era procesul de achiziție, pe care l-am făcut ca pe un spectacol. Apoi am făcut cercetare bibliografică și spuneam tuturor că mai interesantă muncă nu există – să radiografiez activitatea unei personalități, să acționez ca o rază roentgen, elaborând o oglindă a personalității bibliografiate, prezentate așa cum a fost, cum a trăit, cum și cu ce a contribuit, și atunci când nu se află în fața oglinzii, sau când nu mai este... (ca monografia bibliografică consacrată regretatului Nicolae Dabija). Să bibliografiezi un subiect sau o instituție e un lucru mare. Când am scris primul manual, mă gândeam că e cea mai interesantă activitate în biblioteconomie. M-am îndrăgostit de activitatea de formare a bibliotecarilor (Universitatea de Stat din Moldova), apoi mai frumoasă zăbavă nu a existat decât formarea continuă a bibliotecarilor și m-am scufundat în această activitate. Făceam cursuri cu subiecte de care nimeni nu se apuca. Cred că am cele mai multe cursuri cu acte în regulă: curricula, agenda, suport de curs. Apoi m-am îndrăgostit de Campaniile de promovare aplicată a Creativității și Inovației, a Științei, a Instruirii nonformale. Am înțeles că dacă dorești ca oamenii să îmbunătățească ceva, să creeze, să inventeze

Sunt mândră că sunt bibliotecar. Oriunde merg mă prezint ca bibliotecar, deși am regalii pe care le pot pune înainte. N-am avut modele chiar de la începuturi, m-am îndrăgostit de bibliotecă și de profesie.

ceva – introducerea unui dram de ne-bunie și mai multe dramuri de umor și libertate sunt metode care asigură rezultate, succes și folos. Am mai spus, dar repet, eu nu am făcut management, eu l-am trăit. Eu n-am făcut biblioteconomie, eu am trăit-o. Referitor la modele. Cred că succesul nu îl obții

doar urmărind sau depășind un model, nu obții măiestrie individuală, doar imitând un model. Da, cu siguranță, modelele ne pot deschide ochii, ne pot influența, dar copiindu-le ajungem să fim jucători de-a prinselea... Or, noi nu vrem să fim cei din urmă. Mi-am creat, din capul locului, modelul meu unic, original (iarăși, foarte „modestă” sunt!), marca Kulikovski, care prevedea ridicarea cât mai sus a stindardului BM.

Raia ROGAC: *Au fost bibliotecari și B.P. Hasdeu, și M. Eminescu, și L. Blaga, și Ana Blandiana, și... este și Lidia Kulikovski care, în Chișinăul de pe șapte culmi, rotunjește de zece ori șapte urcușuri ale destinului.*

Lidia KULIKOVSKI: Au fost și Johann Wolfgang Goethe, Benjamin Franklin, Mao Zedong, Constantin Noica, George Călinescu, George Bacovia, Ion Bianu, Nicolae Manolescu, Ivan Bunin, Anatole France, Amos Oz, Alexandru Soljenitiîn, Nicolae Steinhardt, Lewis Carroll, Nicolae Iorga etc. Aceste personalități notorii doar au trecut prin bibliotecă, cu excepția lui Jorge Luis Borges (directorul Bibliotecii Naționale din Argentina), Nicolae Steinhardt (bibliotecarul Mănăstirii Rohia, Maramureș) Ion Bianu (directorul Bibliotecii Academiei Române), B.P. Hasdeu și Nicolae Iorga, responsabili pe diverse domenii. B.P. Hasdeu a scris și despre biblioteci în scurta-i experiență bibliotecăreasă, Nicolae Iorga a propulsat proiectul de deschidere a bibliotecilor populare (publice) în fiecare localitate. Sunt departe de ei, am preferat să-i citesc, dar am scris și scriu despre/și pentru biblioteconomie. Profesia de bibliotecar are acum o cu totul altă semnificație și bibliotecile și-au schimbat de multe ori „haina”, rolurile și responsabilitățile.

Raia ROGAC: *Sunteți, fără doar și poate, mândră de profesia îndrăgită. Ea v-a ales sau totuși dumneavoastră ați ales-o?*

Lidia KULIKOVSKI: Da, sunt mândră. Eu zic că ea m-a ales pe mine, precum și cărțile. Am impresia că de fiecare dată ele mă găsesc pe mine. Visam de mică să devin bucătar-șef la un restaurant, convinsă fiind că îi pot aduce măcar o stea Michelin, găteam din clasa a IV-a pentru toată familia. În clasa a noua (1967), voiam să mă fac ambasador: doar așa, îmi închipuiam eu, pot călători și vedea lumea. Am scris la Institutul de Relații Internaționale. Mi-au cerut CV-ul, notele, o caracteristică semnată de directorul școlii, dar până la sfârșitul anului am uitat că mă pornisem să învăț la Moscova. A venit răspunsul: „Admisă”! Mare bucurie! Dar mămica, când i-am spus, s-a luat cu mătura după mine prin ogradă, „altoindu-mă” din când în când și zicându-mi: „Da ce, nu-s universități în Moldova? Nu-i universitate la Bălți, aproape de casă?” Și... poc! „Nu-s universități la Chișinău?” Și... poc! N-am „gogit” mult, pentru că îmi imaginam că sunt cea mai bună. Dar avea să aflu că Moscova trebuia să includă obligatoriu câte unu-doi candidați din

Am înțeles că dacă dorești ca oamenii să îmbunătățească ceva, să creeze, să inventeze ceva – introducerea unui dram de nebunie și mai multe dramuri de umor și libertate sunt metode care asigură rezultate, succes și folos. Am mai spus, dar repet, eu nu am făcut management, eu l-am trăit. Eu n-am făcut biblioteconomie, eu am trăit-o.

republicile-surori. Se vede că alți pretendenți din Moldova n-au fost, și asta m-a lecutit fulgerător! Când am depus actele la Facultatea de drept, am telefonat acasă să mă laud, dar mămica „nu” și „nu”. Am mai făcut o încercare disperată, spunându-i că prefer să fac actorie la teatrul de păpuși. Reacția mămicii nu s-a lăsat mult așteptată, întrebându-mă: „Tu ai văzut vreun actor care să se poată hrăni din salariu?” Am ascultat-o și am depus documentele de admitere la Facultatea de filologie cu specializare în biblioteconomie.

Am ales să conduc o bibliotecă și am ridicat-o în prim-planul domeniului.

Aveam totdeauna pentru Biblioteca mea, în inimă și în minte, idei și proiecte revoluționare. Au fost multe pe parcursul aproape a unui sfert de veac: schimbarea modului de organizare, a direcției, a paradigmei, a conținutului și imaginii.

Raia ROGAC: *La încheierea acestui sincer dialog, aș vrea să știu dacă anume dragostea de lectură a fost determinantă în alegerea activității de muncă în bibliotecă?*

Lidia KULIKOVSKI: Nu, lectura era pasiunea mea de mică. Niciodată nu legam lectura de ce aș fi vrut să devin în profesie. Am descris mai sus, cum umblam cu documentele. Într-o singură zi le-am depus și le-am retras

de la două instituții și de la două specialități diametral opuse. Poate, subconștient, lectura m-a îndreptat spre filologie. A jucat un rol mare și părerea mamei, care voia pentru fiica ei o profesie liniștită. Drept că eu n-am fost liniștită. Am ales să conduc o bibliotecă și am ridicat-o în prim-planul domeniului. Aveam totdeauna pentru Biblioteca mea, în inimă și în minte, idei și proiecte revoluționare. Au fost multe pe parcursul aproape a unui sfert de veac: schimbarea modului de organizare, a direcției, a paradigmei, a conținutului și imaginii. Mulți mă numeau „vulcanică”, „europeană” și „rebelă domeniului biblioteconomic”. Îmi plăceau aceste etichetări, mai ales ultima. Chiar am fost și sunt o rebelă!

Raia ROGAC: *La aceste complimente care vă plac, adăugăm multe urări de sănătate, prosperitate și succes! La mulți-mulți ani!*

Consemnare: Raia ROGAC